

SLOVENSKÁ ASOCIÁCIA KNIŽNÍC
BULLETIN

Ročník 1

Číslo 4

BRATISLAVA 1993

SLOVENSKÁ ASOCIÁCIA KNIŽNÍC

Bulletin

Ročník 1, 1993

Číslo 4

OBSAH

Strana

Ing. Dana Petrášová: Darilo by sa nám aj bez optimizmu? 3

ČLÁNKY - ŠTÚDIE

PhDr. Darina Krausová: Slovenská ekonomická knižnica Ekonomickej univerzity v Bratislave: Súčasnosť a náčrt perspektívy 5

INFORMÁCIE

/go/: O čom rokovala správna rada SAK..... 18

PhDr. M. Matthaidesová, CSc.: Doplnujúce pedagogické štúdium..... 19

Mgr. K. Fundárková: Medziknižničná výpožičná služba medzi Slovenskou a Českou republikou v nových podmienkach 21

PhDr. Daniela Gondová: Seminár vysokoškolských knižníc..... 25

Mgr. Viola Partlová: Seminár v Stuttgarte na tému "Vnútroknížničná komunikácia"..... 27

Darilo by sa nám aj bez optimizmu?

Som optimistka? Prenasleduje ma predstava knižnice, budovy postavenej pre tieto účely. Krásne priestranné študovne, plnoautomatizovaná prevádzka, prísne používateľsky zameraná činnosť, vynikajúce referenčné služby s faktografickými databázami. Výkonná technika, rovnaký software vo všetkých knižniciach, fungujúce kooperačné vzťahy, súborný online katalóg, dostupnosť úplných textov, rôznych elektronických služieb. Všade vysoká disciplína práce, vysoká hospodárnosť.

Prestávam snívať. Knižnice žijoria v legislatívnom vákuu. Chýba tak potrebný avizovaný zákon o knižničnej činnosti. Starý zákon má 34 rokov. Aj keď popri negatívach zohral i pozitívnu rolu, nemôže v nových podmienkach fungovať.

Veľa vecí treba doriešiť. Čo s postavením verejných knižníc? Majú mať, nemajú mať právnu subjektivitu? Budú knižnice s voľne uloženým fondom? Ako je to s rastom cien publikácií? Podarí sa výšku poplatkov udržať v rozumných medziach? Ako to bude s medzinárodnou výmenou publikácií, clo, DPH?

Zvládnutie informačnej explózie vyžaduje vzdelanosť, kvalifikovanú prácu. Nová spoločnosť potrebuje dobre fungujúcu infraštruktúru. Pracovníci knižníc musia byť vysokokvalifikovanými odborníkmi, vedúci pracovníci aj manažérmi. Musia vedieť správne určiť poradie priorít, analyzovať situáciu.

Poslanie knižníc sa mení, pretože sa mení záujem čitateľov. Veľmi dôležité je používateľské hodnotenie ich práce. Používatelia rozhodnú, či sa knižnica zaradí medzi dobré a či zlé pracoviská. Ak chce byť knižnica dobrým pracoviskom, musí mať vybudované informačné kanály, musí vedieť pomôcť čitateľovi orientovať sa v informačnej ponuke. A musí vystupovať profesionálne.

Veľmi dôležitá je spolupráca knižníc. Ani jedna knižnica nemôže povedať, že vlastní všetko. Kooperačné vzťahy by pomohli zabezpečiť

lepší servis, lepšie by sa využívali finančné prostriedky. Nekompatibilitnosť informačných systémov však neumožňuje rýchle sprostredkovávanie informácií. Aj na tomto poli by sa mali uskutočniť zmeny. Vytvorit' celoštátnu fungujúcu informačnú sieť.

V súčasnosti mi veľmi chýba spolupatričnosť knižníc. Prečo 3 ústredné špecializované knižnice, ktoré mali právo povinného výtlačku, ostali bez neho? Je to len ich chyba? Nehráme sa každý iba na vlastnom piesočku?

Som však optimistka a nádejím sa, že nastane čas a zákon o povinných výtlačkoch bude upravený.

Nič nie je stratené. Zmeny v spoločnosti pokračujú a my dýchame slobodne. Môžeme sami rozhodovať, ale za svoje konanie musíme niesť zodpovednosť.

Musím konštatovať, že napriek všetkému knihovníctvo urobilo veľký kus práce. Veľa dokázali tí malí "zaznávaní" ľudkovia. A práve preto verím, že v nových podmienkach sa aj môj sen stane realitou.

Som optimistka!

Ing. Dana Petrášová

ŠTÚDIE - ČLÁNKY

Slovenská ekonomická knižnica Ekonomickej univerzity

v Bratislave: Súčasnosť a náčrt perspektívy

PhDr. Darina Krausová,
riaditeľka SEK EU v Bratislave

Úvodom

Knižnica vznikla rozhodnutím vedenia 19. apríla 1948 ako Ústredná knižnica Slovenskej vysokej školy obchodnej. Jej koncepčný štart z pohľadu súčasníka bol úspešný. Bol zameraný na vytvorenie kvalitnej dokumentografickej základne sústredením knižničných fondov z príručných knižníc jednotlivých katedier a ústavov, ale predovšetkým sústredením vzácnych súborov kníh z takých inštitúcií, ako boli Obchodná komora v Bratislave a v Košiciach, Budapešti Kereskedelmi akadémia, Knižnica národohospodárskeho oddelenia Baťových závodov v Zlíne a pod. Sústredila sa na koordinovaný nákup a spracovanie domácej a zahraničnej literatúry a jej odborné spracovanie. Prijímaním kvalifikovaných pracovníkov si vytvárala predpoklady pre zvyšovanie kvality knižničných procesov a položenie základu vlastného knižnično-informačného systému. Ďalším nevyhnutným predpokladom rozvoja knižnice bolo priestorové vybavenie. Tieto priestory sa získali v novopostavenej budove na pozemku vysokej školy na Palisádoch po odsťahovaní katedier školy do novostavby na ulici Odbojárov.

Na Slovensku v tom čase nebola knižnica, ktorá by programovo budovala knižný a informačný fond špecializovaný na ekonomické vedy, hospodársku politiku, riadenie a prax, pritom záujem odbornej verejnosti o ekonomické informácie narastal. To bolo zrejme dôvodom, že v procese tvorby knižničnej siete na Slovensku sa knižnica 1. apríla 1959 organizačne a právne osamostatnila a začala plniť neskôr funkciu vysokoškolskej a neskôr štátnej vedeckej knižnice špecializovanej na

ekonomické vedy a hospodársku prax s pôsobnosťou pre celé Slovensko. Komisia SNR pre školstvo a kultúru vydala 16. októbra 1963 Štatút Ústrednej ekonomickej knižnice s účinnosťou od 1. januára 1964 /pre zaujímavosť, spolu so štatútom Univerzitnej knižnice a Slovenskej pedagogickej knižnice/. V štatúte definuje Ústrednú ekonomickú knižnicu ako vedeckú knižnicu a koordinujúce bibliografické a metodické pracovisko na Slovensku pre oblasť ekonomických vied, ktorá súčasne plní funkciu vysokoškolskej knižnice Vysokej školy ekonomickej v Bratislave /ďalej VŠE/. Tým bol Ústrednej ekonomickej knižnici /ďalej ÚEK/ vytvorený legislatívny základ pre veľkorysý rozvoj. Túto možnosť knižnica patrične využila a stala sa jednou z najprogressívnejších a najdynamickejších sa rozvíjajúcich knižníc. V šesťdesiatych rokoch to znamenalo výrazný kvalitatívny rast knižničných služieb, nadobudnutie práva povinného výtlaku, vytvorenie aktívnej bázy partnerov pre realizovanie medzinárodnej výmeny publikácií, začatie aktívnej dokumentácie, centrálné spracovanie literatúry pre pracoviská školy, otváranie nových študovní, vydávanie špeciálnych bibliografií a ďalších služieb cielených na informačné zabezpečenie učiteľov, výskumných pracovníkov a študentov VŠE. Dôležitým faktorom bolo vyčlenenie ekonómie ako súhrnného vedného odboru jednotlivých ekonomických disciplín zo sústavy vied, stanovenie jej predmetu v systéme vied a vypracovanie systematiky ekonómie a pomocných vied. Táto potom ovplyvnila koncepciu akvizičného, spracovateľského a informačného procesu a slúžila ako informačný aparát v službách. V tomto období bola vypracovaná koncepcia a položený základ pre automatizáciu knižnično-informačných procesov. Knižnica začala spolupracovať s Klasifikačným výborom Medzinárodnej dokumentačnej federácie FID/C 33 Ekonomika. Ekonomické vedy.

Tretie desaťročie existencie knižnice bolo charakterizované postavením koncepcie a realizácie vlastného automatizovaného informačného systému, čo v praxi znamenalo zhodnotenie dovtedajších skúseností a teoretickej erudície pracovníkov knižnice v aplikácii nových metód a foriem práce. Na úrovni vtedajších technických možností sa zintenzívnili tok informácií a ich relatívne rýchle zastarávanie sa elimi-

novalo na prijateľnú mieru. Automatizovaný informačný systém ÚEK bol realizovaný v dvoch podsystemoch. V podsysteme časopisecké články išlo o analyticko-syntetické spracovanie domácich a zahraničných ekonomických časopisov, ktoré knižnica uchováva vo svojom fonde, t. j. bola schopná sprístupniť aj primárny informačný prameň. V podsysteme prírastky knižničného fondu išlo o spracovanie knižničného fondu ÚEK. Výstupom bolo adresné rozširovanie informácií ARI. Prostredníctvom tejto progresívnej služby sa poskytovali abonentom relevantné informácie o informačných dokumentoch na základe konkrétnej informačnej požiadavky. Ďalším výstupom bol "EKO-INDEX, Prehľad ekonomickej literatúry", prírastky knižničného fondu, prírastky zahraničnej literatúry, ktoré boli príspevkom do celoštátneho systému PZK série B a napokon podsystem retrospektívnych rešerší z knižničného fondu ÚEK. Knižnica sa podieľala na vedecko-výskumnej činnosti, z ktorej najvýznamnejšie výstupy boli zamerané na tvorbu tezaurov a riadených slovníkov pre automatizované spracovanie informácií. V knižnici v tom čase pracovalo tiež Národné koordinačné stredisko pre otázky výstavby, zariadenia a technického vybavenia knižníc. Boli vybudované riadené a prevádzkované dve pobočky ÚEK v Banskej Bystrici a v Košiciach.

Vývoj knižnice začiatkom osemdesiatych rokov bol poznamenaný závažnými organizačnými zmenami. Knižnica prešla z rezortu kultúry do rezortu školstva a následne, k 1. januáru 1983 bola začlenená ako účelové zariadenie do organizačnej štruktúry VŠE. Musela sa vysporiadať so značným znížením počtu pracovníkov, ktorý nebol vždy v súlade s úpravou pracovnej činnosti. Bolo potrebné vymedziť rozsah a kompetencie útvarov školy a knižnice na úseku ekonomickej činnosti, mzdovej a personálnej politiky, vnútornej prevádzky a pod. Vytvorenie metodiky tvorby rozpočtových pravidiel s centralizovanými a autonómnymi položkami pre knižnicu na báze vzájomnej výhodnosti tiež nebol dielom náhody a do značnej miery závisel od vytváraného imidžu a novoformulovaných vzťahov knižnice v rámci školy. Od začiatku bolo zrejmé, že toto všetko, ale predovšetkým vývoj hierarchie riadiacej štruktúry školy smerom ku knižnici bude zložitý a dlhotrvajúci proces.

ktorý sa napokon ukázal ako správny, lebo v ňom získala prioritu obsahová stránka, t. j. tvorba a distribúcia informačných dokumentov a informácií vo väzbe na výskumný a pedagogický proces v jeho vzájomných súvislostiach a vzájomne sa ovplyvňujúcich väzbách. Zároveň dovedy extenzívny nárast čiastkových knižníc, ktorý znamenal neúmerné finančné náklady sa začal prehodnocovať z hľadiska kvality poskytovaných služieb a došlo k redukcii ich počtu a vytvoreniu fakultných informačno-dokumentačných oddelení.

V období delimitácie knižnice do rezortu školstva a pod Vysokú školu ekonomickú došlo k viacnásobným zmenám na poste riaditeľa. Knižnica sa musela na pôde školy etablovať a vybudovať si svoje postavenie, čo nebolo vždy jednoduché. Navyiac, stále sa zvyšujúcimi nárokmi na informačné zabezpečenie používateľov, začali na knižnicu nebyvalou mierou doliehať problémy vyplývajúce z už nevyhovujúcich priestorov, ktoré sa stali hlavnou prekážkou ďalšieho rozvoja knižnice. Nebolo možné ďalej rozvíjať AIS ÚEK a zabezpečiť jeho prevod na personálne počítače. Napriek týmto zdanlivo neprekonateľným prekážkam zvolila knižnica cestu udržania kvality poskytovaných knižnično-informačných služieb cielených predovšetkým na učiteľov, výskumných pracovníkov a študentov VŠE. Podarilo sa to najmä dôsledným napĺňaním ťažiskových funkcií informačného systému s dôrazom na udržanie jeho kvality. Na úrovni technologických knižničných procesov to bolo predovšetkým získavanie, spracovávanie, uchovávanie a prístupňovanie informačných fondov vo väzbe na poskytovanie základných a špeciálnych knižnično-informačných služieb z vlastných a externých zdrojov. Z terminálovej stanice Ústavu aplikovanej kybernetiky sa využívali magnetopáskové služby obsahujúce zahraničné bázy dát, napr. COMPENDEX a INSPEC.

Knižnica v nových priestoroch

Prideleniu priestorov v novovybudovanom areáli VŠE v Petržalke predchádzala etapa koncepčných príprav na činnosť knižnice v no-

vých podmienkach. V pôvodnom zámere sa uvažovalo po odsťahovaní Národohospodárskej fakulty do Petržalky s rekonštrukciou oboch budov na Palisádach. Zotrvanie knižnice v centre mesta malo veľkú výhodu z hľadiska používateľov z hospodárskej sféry, ktoré bolo zároveň nevýhodou, lebo z hľadiska vedeckého a vyučovacieho procesu bolo jej umiestnenie excentrické. Tento fakt a vykonané expertízy na rekonštrukčné práce, ktorých finančná a realizačná náročnosť boli príliš vysoké, napokon rozhodli o tom, že je nevyhnutné hľadať nové vyhovujúce priestory pre knižnicu priamo v areáli VŠE v Petržalke.

Knižnica dostala vyčlenené štyri poschodia v bloku D halového typu, čo umožnilo rozmiestnenie študijných a pracovných priestorov v maximálnej možnej miere prispôsobovať koncepčným zámerom knižnice. Jej ťažisko bolo postavené do knižnično – informačných služieb. V súlade so zámermi koncepcie dosiahnuť čo najvyššiu integritu s Vysokou školou ekonomickou a jej hlavnými činnosťami bola zvláštna pozornosť venovaná návrhu systému študovni a ich štruktúry. Boli zohľadnené najnovšie poznatky knižničnej teórie a praxe najmä v týchto skutočnostiach:

- pre vytvorenie optimálnych podmienok pre štúdium pri tvorbe študijného miesta a jeho vzťahu k produktivite práce používateľa bola venovaná pozornosť ergonomickým hľadiskám, pokojnému, tichému a estetickému prostrediu, optimálnemu a regulovateľnému osvetleniu a ľahkému prístupu k študijným prameňom,

- pri návrhu typov študovni a ich rozmiestnení bolo vzaté do úvahy vymedzenie skupín používateľov a ich kvalitatívnu diferenciáciu, informačné zdroje a ich využívanie, informačné zdroje a ich systémové usporiadanie, mieru prístupu k nim a formu obsluhy, technické vybavenie študovni, systém prevádzky študovni, ich prepojenie na výpožičné služby a sklad a zabezpečenie ochrany knižničného fondu.

Prevádzka knižnice v nových priestoroch

Knižnica začala pôsobiť v nových priestoroch v rekordne krátkom čase. Svoju činnosť na Palisádoch uzavrela 15. októbra 1991 a 3. februára 1992 už začala v nových priestoroch poskytovať výpožičné služby. 1. apríla 1992 sprístupnila pre používateľov Študovňu učebnicovej literatúry, Časopiseckú a Bibliograficko-informačnú študovňu a Všeobecnú študovňu na jednu smenu, od septembra sme rozšírili prevádzku študovní do 18. hodiny. Všetky koncepčné zámery v činnosti knižnice v nových podmienkach sme realizovali do termínu otvorenia knižnice pre používateľov, a preto sme prvý rok prevádzky považovali za experimentálny, v ktorom sa dolad'ovali koncepčné zámery.

Nové priestory nám umožnili realizovať:

- základné a nadstavbové služby v lepších priestorových podmienkach,
- profiláciu knižničných fondov a služieb v špecializovaných študovniach,
- voľný prístup ku knižničným fondom v študovniach,
- jednotné tematické usporiadanie voľne prístupných knižničných fondov a jeho prepojenie na celý knižnično-informačný systém.

Bol zvolený systém štyroch študovní. Sú sprístupnené v dvojsmennej prevádzke. Konzultanti zabezpečujú ich prevádzku, poskytujú konzultácie, budujú miestny katalóg, vedú miestnu evidenciu a štatistiku a udržiavajú v priestoroch pokoj a poriadok v zmysle Knižničného poriadku. Jednotlivé študovne sú farebne odlišené, čo prispieva k lepšej orientácii používateľov v priestoroch knižnice.

V bezprostrednej blízkosti priestoru, v ktorom sú umiestnené katalógy a výpožičné služby, je situovaná študovňa učebnicovej literatúry. Je v nej deponovaný fond učebníc, skrípt, príručný fond slovníkovej a encyklopedickej literatúry a diplomové práce študentov univerzity. Štu-

dovňa vykazuje vysokú návštevnosť predovšetkým z radov študentov.

Časopisecká a bibliograficko-informačná študovňa sú situované do jedného priestoru. Vytvára sa tým bezbariérové sprístupnenie bibliografických informácií z bázy dát EKO-INDEX podsystemu Časopisecké články a báza dát EconLit na CD ROM v priamej väzbe na poskytnutie primárneho dokumentu z vystavených titulov časopisov. Je tu deponovaný fond encyklopedickej a slovníkovej literatúry a sekundárne informačné pramene. Bohatý je fond časopisov na mikrofišiach, hlavne amerických, ktoré nám poskytla spolu s čítačkou mikrofiší so spätným kopírovaním City University v Bratislave ako podporu pre služby poskytované ich študentom.

Vo Všeobecnej študovni je sprístupnená úplná kolekcia aktuálnej domácej a zahraničnej monografickej literatúry, doplnená súborom slovníkovej, encyklopedickej a jazykovednej literatúry a zbierky zákonov. Sprístupňuje sa tu na prezenčné štúdium väčšina titulov, ktoré knižnica vlastní len v jednom exemplári. Je tu deponovaná zbierka štatistických publikácií z celého sveta, americká odborná literatúra predpísaná ako študijná literatúra na City University v Bratislave. V tomto priestore sú ako samostatný fond vystavené dokumenty OECD.

Posledným priestorom je knižničný sklad vybavený mechanickými kompaktnými regálmi. Jeho výhodné umiestnenie s možnosťou využívania nákladného výťahu umožňuje aj v najexponovanejších obdobiach vybavenie výpožičiek v reálnom čase.

Nadalej je prevádzková študovňa v študentskom domove v Horskom parku a čítareň v budove školy na ul. Odbojárov.

Ku dňu 1. marca 1993, s cieľom zvýrazniť celoslovenskú pôsobnosť Ústrednej ekonomickej knižnice Ekonomickej univerzity v Bratislave, došlo k zmene jej názvu na Slovenská ekonomická knižnica Ekonomickej univerzity v Bratislave.

V súčasnosti saturuje SEK EU v Bratislave informačné potreby 8110 študentov Ekonomickej univerzity, 597 vysokoškolských učiteľov a odborníkov podieľajúcich sa na výučbe a výskumnom procese na

Ekonomickej univerzity a ďalších stoviek záujemcov z radov odborníkov vedy a hospodárskej sféry. Poskytujeme komplexné knižnično-informačné služby 9 628 registrovaným používateľom. Náš fond obsahuje 341 700 knižničných jednotiek, dávame k dispozícii 550 titulov časopisov a v databáze EKO-INDEX 10 000 záznamov o časopiseckých článkoch, sprístupňujeme ekonomickú databázu EconLit na CD ROM. K 30.6.1993 sme realizovali 178 355 absenčných a prezenčných výpožičiek a poskytli 12 140 konzultácií.

V roku 1992 sme kúpili lokálnu počítačovú sieť pre 50 používateľov, ktorá pracuje pod operačným systémom Novell Netware V3.11.

V roku 1993 sme kúpili softwarové vybavenie automatizovaného knižnično-informačného systému RARID LIBRARY vytvorený v Advanced Revelation DBMS, firmy Cosmotron. V rámci tohto systému budú riešené a implementované moduly: Katalógizácia, Výpožičky, Informačné služby, Články /EKO-INDEX/, Akvizícia, Časopisy, Riadenie.

Medzinárodné väzby a vzťahy

Táto oblasť záujmovej sféry a činnosti knižnice obsahuje predovšetkým medzinárodnú výmenu publikácií, medzinárodnú medziknižničnú výpožičnú službu a vstupy do zahraničných báz dát. Osobitnú kapitolu tvoria formujúce sa vzťahy na základe individuálnych kontaktov najmä s americkými univerzitami, na základe ktorých sme získali viaceré dary kníh a časopisov. Máme snahu, aby niektoré z nich boli pretvorené do priamej konkrétnej spolupráce.

Legislatívna podpora

Slovenská ekonomická knižnica je organizačnou zložkou Ekonomickej univerzity v Bratislave. Jej poslanie a úlohy, vychádzajúc z vy-

sokoškolského zákona upravuje Štatút, Organizačný a vnútorný poriadok Ekonomickej univerzity v Bratislave a Organizačný poriadok Slovenskej ekonomickej knižnice v Bratislave. Napriek existencii aktuálnej vnútroorganizačnej legislatívy SEK tak isto, ako všetky ostatné knižnice, postráda kvalitný zákon, ktorý by ako základná právna norma kodifikoval republikový knižnično-informačný systém a jeho nositeľov.

Koncepcia ďalšieho rozvoja knižnično-informačných služieb

Vo vyspelom svetovom spoločenstve prebieha intenzívny proces informatizácie spoločnosti. Napojiť sa na tento trend s cieľom dosiahnuť čo najrýchlejšie optimálnu úroveň porovnateľnú so svetovým štandardom je celospoločenská úloha, ktorá veľmi konkrétne oslovuje knižnice všetkých typov, predovšetkým vedecké a univerzitné. Proces informatizácie na úrovni dokumentografických informácií je náročný na priestorové, materiálne a technické vybavenie, ktorého dostatočnosť je limitujúcim faktorom rozvoja knižnično-informačných služieb. Aby sa tieto mohli rozvíjať ako integrálna súčasť procesu, musia zachytávať aktuálny vývojový trend a modernizácia musí prebiehať súčasne vo všetkých sférach jej mechanizmu, predovšetkým v:

- organizačno-funkčnej štruktúre,
- materiálno-technickom zabezpečení,
- vnútroštátnych a medzinárodných vzťahov a väzbách,
- legislatíve.

Cieľové chovanie komplexu knižnično-informačných služieb musí fungovať na princípe vzájomného pôsobenia s dôrazom na funkčnosť spätných väzieb v týchto oblastiach:

a/ dosiahnutie univerzálnej bibliografickej kontroly informačných zdrojov, predovšetkým kníh, seriálových publikácií, zborníkov, časopisov, špeciálnej literatúry a šedej literatúry, informácie o pripravovanej

a najnovšej domácej a zahraničnej literárnej produkcii. Riešenie sa bude uberať cestou hľadania možností získania prehľadu svetovej produkcie na CD ROM, príp. iných elektronických médiách. Úloha je mimoriadne náročná z hľadiska finančného pokrytia nákupu technického vybavenia a databáz.

b/ informácie o existencii dokumentu v knižnici, resp. na ďalších pracoviskách univerzity. Riešením je sprístupňovanie informácií na disketách, alebo tlačnými výstupmi podľa želania odberateľa a zriaďovanie terminálových pracovísk prepojených na databázy knižnice.

c/ zabezpečovanie univerzálnej dostupnosti dokumentu, t. j. jeho fyzické sprístupnenie či už ako originálu, alebo jeho kópie prostredníctvom lokačno-informačnej služby. Predpokladom naplnenia tohoto zámeru je širší záber v budovaní súboru informačných dokumentov sekundárneho typu a vytváranie vlastných dokumentov ako výmenného produktu pri tvorbe koordinačných a kooperačných vzťahov s cieľom dobudovať ich na úroveň pevnej väzby na republikovej a medzinárodnej úrovni. Tvorba výmenného produktu sa nezaobíde bez plnohodnotného zapojenia vedecko-výskumného a vzdelávacieho potenciálu prostredníctvom svojich informačných pracovísk, ktoré budú spracovávať výstupy do formy vymeniteľného produktu. To isté sa predpokladá u kooperujúcich partnerov. Úloha je náročná na vytvorenie automatizovaného spracovateľského systému.

Pri formulovaní hlavných organizačných a funkčných princípov vychádzame zo zásady priblíženia knižnično – informačných služieb do ktorejkoľvek lokality Ekonomickej univerzity. Z toho vyplýva účelnosť dvojstupňového modelu knižnično – informačných služieb:

a/ centrálna úroveň – Slovenská ekonomická knižnica zabezpečuje budovanie knižnično – informačného systému Ekonomickej univerzity v Bratislave a jeho väzby na národné a medzinárodné systémy v horizontálnej aj vertikálnej rovine. Budovanie informačných fondov z oblasti ekonómie stavia na relatívnej úplnosti, racionalitu na odbornom obsahovom posúdení a zamedzení neúmerňných multiplicít nadobúdajúcich informačných prameňov, na optimalizácii a rozširovaní titulovej

skladby periodík.

b/ spracovanie informačných fondov realizovať centrálné formálne a obsahovo-analytický. Budovať vlastnú dokumentografickú bázu dát.

c/ sprístupňovanie informačných fondov realizovať ako komplexnú informačnú obsluhu používateľov poskytovaním dokumentografických a analytických informácií až po následné sprístupnenie primárneho textu.

d/ správu a ochranu knižničných fondov zameriavať na funkčné rozmiestnenie informačných prameňov na jednotlivých informačných pracoviskách. Staráť sa o čo najvyššiu obratovosť, aktualizáciu a ochranu informačných fondov.

Realizácia týchto úloh, ktoré sú základom funkčného knižnično – informačného systému a tvoria jeho technologickú časť, sa budú riešiť ako uzatvorené podsystémy tvoriace ucelený informačný systém kompatibilný s ďalšími domácimi a zahraničnými informačnými systémami v maximálnej možnej miere realizovaný v režime on-line.

Úlohy je potrebné riešiť ako autonómne systémy s maximálnou náročnosťou využívajúc moderné technické a programátorské riešenia s vylúčením zbytočných kompromisov, ktoré by následne pôsobili ako retardačné prvky systému.

e/ v metodologickej, konzultačnej, poradenskej, expertnej a výskumnej činnosti aplikovať najnovšie teoretické poznatky do praxe knižnice aj voči používateľom. Zabezpečovať spätnú väzbu medzi knižnicou a univerzitou, informatickú výchovu študentov našej univerzity a iných škôl na základe zvláštnych dohôd. Bude použitá metóda individuálneho prístupu k jednotlivým kategóriám používateľov, upevňovania postavenia knižnice vyjadrenej kvalitnými informačnými službami.

f/ na úrovni informačno-dokumentačných centier v súlade s potrebami pedagogického procesu a výskumu zabezpečiť obsahovo a časovo aktuálne dokumenty, spracovávať databázy o edičnej a publikačnej činnosti pracovníkov fakúlt, zabezpečiť spätnú väzbu informácií, ktoré

môžu ovplyvniť obsah a zameranie informačnej činnosti knižnice.

Finančné zabezpečenie knižnično-informačných služieb bude v časovom horizonte našich koncepcných zámerov problémové, preto bude potrebné prijať určité zásady, ktoré zabezpečia množstvo obmedzení na minimum a zabezpečia hospodárne využitie existujúcich prostriedkov. Finančná náročnosť získavania informácií a primárnych dokumentov vyžaduje:

- diferencovaný prístup pri účelovo orientovaných informačných službách, niektoré poskytovať na komerčnej báze,
- profesionálny systém správy a ochrany informačných prameňov,
- individuálne posudzovanie výšky finančných nákladov a ďalších aspektov pôsobiacich na získavanie informácie alebo dokumentu a rozhodnutie o najvýhodnejšej forme a spôsobe získavania informácie,
- zvažovanie spolupôsobenia týchto faktorov a regulovanie ich účinku tak, aby pôsobili v prospech používateľa. Priame investície bude vyžadovať technologické vybavenie knižnice:
- vybudovanie komplexného automatizovaného knižnično – informačného systému,
- zariadenie na elektronickú ochranu kníh zabezpečuje profesionálny systém správy a ochrany informačných prameňov a znižuje nároky na počet pracovníkov,
- zariadenia na čiarový kód ako jeden z najprogressívnejších prvkov racionalizácie automatizovaného spracovateľského a výpožičného procesu,
- profesionálny orientačný informačný systém knižnice,
- vybudovanie technologického výťahu na knihy spájajúceho sklad s knižnično-informačným servisom,
- vybavenie knižnice reprografickými zariadeniami.

Cieľom vybudovania automatizovaného informačného systému je dosiahnutie komplexnej racionalizácie procesov získavania, spracovania a sprístupňovania nadobúdaných informačných prameňov, budovanie vlastnej bázy dát o domácej a zahraničnej literatúre tvoriacej fond knižnice, kooperácia pri budovaní centrálného katalógu knižníc na Slovensku a jeho využívanie, zabezpečenie prístupu do iných báz dát doma aj v zahraničí.

Zoznam použitej literatúry

1. KRAUSOVÁ, D.: Konceptia ďalšieho rozvoja knižnično - informačných služieb Ústrednej ekonomickej knižnice na Vysokej škole ekonomickej. Bratislava, ÚEK VŠE 1991. 9 s. Interný materiál.
2. RADOCHOVÁ, D.: Konceptia automatizácie ÚEK do roku 1994. Bratislava, ÚEK VŠE 1990. 7 s. Interný materiál.
3. MÁRTONOVÁ, R.: Knižnično-informačný systém ÚEK VŠE v novej etape vývoja. Knižnice a informácie, 24, 1992, č. 8-9, s. 356 - 360.

INFORMÁCIE

O čom rokovala Správna rada SAK?

5 zasadnutie Správnej rady Slovenskej asociácie knižníc sa uskutočnilo 7. októbra 1993 v Bratislave.

Hlavným dôvodom zvolania zasadnutia, a tým hlavným bodom rokovania bolo oboznámenie sa s návrhom knižničného zákona. Predseda SAK, Ing. Kurák, a vedúca odbornej skupiny pre legislatívne otázky, PhDr. Ehnová, podrobne informovali o príprave a postupe prác na návrhu zásad zákona NR SR o knižničnej činnosti. /Slovenskú asociáciu knižníc, na základe požiadavky z komisie pre prípravu zákona, zastupuje práve PhDr. Ehnová./ Členovia správnej rady sa, po dlhšej diskusii, dohodli, že k predloženým materiálom zašlú pripomienky predsedovi alebo vedúcej odbornej skupiny pre legislatívne otázky. Uvedené pripomienky budú podkladom pre stanovisko SAK, ktoré predloží PhDr. Ehnová na zasadnutí komisie pre prípravu zákona. K záverečnému stanovisku k návrhu zákona zvolá predseda SAK zasadnutie správnej rady v súlade s termínom ukončenia medzirezortného pripomienkovania. Treba veriť, že v rámci medzirezortného pripomienkovania sa návrh zákona dostane do mnohých knižníc a knihovníci neostanú k nemu ľahostajní, ale starostlivo sa s ním oboznámia a svoje pripomienky zašlú aj na sekretariát Slovenskej asociácie knižníc, alebo ktorémukoľvek členovi správnej rady.

Ďalším nemenej významným bodom programu bola informácia Mgr. Fircákovej o stave priprav na výstavu Biblioteka '93. S knižnými publikáciami sa na výstave zúčastní 8 vedeckých, 1 vysokoškolská a 5 ľudových knižníc, 15 knižníc má záujem vystavovať fotografie svojich priestorov, 6 knižníc demonštrovať softverové produkty. Súčasne sa pripravuje viacjazyčná verzia informačnej brožúry o SAK.

Správna rada sa zaoberala opätovne problematikou colného vybavovania zásielok zo zahraničia a dohodla sa, že Dr. Horváthová pri-

praví návrh listu riaditeľovi Ústrednej colnej správy, príp. ministrovi financií SR.

V rámci rôzneho správna rada schválila žiadosť Okresnej knižnice z Levíc o zníženie členského príspevku o 1/3, príspevok Okresnej knižnice vo Svidníku na otvorenie činnosti bibliobusu a príspevok pre nadáciu J.C. Hronského.

Dr. Gondová informovala o príprave a obsahovom zameraní prvého odborného seminára SAK – Automatizácia vysokoškolských knižníc, ktorý sa uskutoční 12.10.1993 v Univerzitnej knižnici Univerzity M. Bela v Banskej Bystrici.

(go)

Doplňujúce pedagogické štúdium

PhDr. M. Matthaidesová, CSc.

Katedra knihovníctva a vedeckých informácií poskytuje podľa Vyhlášky ministerstva školstva č. 68 – 85 Zb. O doplňujúcom štúdiu študentov vysokých škôl a absolventov vysokých a stredných škôl na získanie pedagogickej spôsobilosti, možnosť získať za určitých stanovených podmienok aj pedagogickú spôsobilosť vyučovať na stredných prípadne vysokých školách formou Doplňujúceho pedagogického štúdia.

Doplňujúce pedagogické štúdium je 4 alebo 3 semestrálne štúdiom pre absolventov neučiteľského štúdia – ku ktorému patrí v súčasnosti aj študijný odbor knihovníctvo a vedecké informácie.

Doplňujúcim pedagogickým štúdiom môžu získať pedagogickú spôsobilosť v našom odbore:

a/ absolventi a študenti odboru knihovníctvo a vedecké informácie na vyučovanie predmetov, ktorých obsah nadväzuje na vyučovanie stu-

dijného odboru a profilu jeho absolventov,

b/ absolventi stredných škôl /v našom prípade SKŠ/ na praktické vyučovanie alebo vyučovanie v školských výchovných zariadeniach alebo na vychovávateľstvo v domovoch mládeže a na vyučovanie odborných predmetov na stredných odborných učilištiach za presne stanovených podmienok – /knihovníctva sa táto skutočnosť týka, len pokiaľ by bol predmet knihovníctvo, prípadne informačná výchova na učilišti/.

Doplňujúce pedagogické štúdium sa v súčasnosti na FF UK a Katedre knihovníctva a vedeckých informácií, ktorá zabezpečuje v rámci tohto štúdia tematickú časť – odborová didaktika – realizuje jednak pre:

a/ Absolventov odboru formou externého štúdia za finančnú úhradu – plní aj funkciu rekvalifikačného štúdia.

b/ Poslucháčov denného štúdia odboru knihovníctvo a vedecké informácie, ktorí si môžu od tretieho ročníka zapísať aj predmety tvoriace tzv. Základ pre pedagogickú spôsobilosť /mimo rozsahu študijných odborov, ktoré poslucháč študuje/.

Obsah doplňujúceho pedagogického štúdia tvoria predmety:

Psychológia, Základy pedagogiky, Všeobecná didaktika, Didaktika 1. aprobačného predmetu /na odbore knihovníctvo a vedecké informácie ju tvorí: povinný predmet Didaktika informačnej výchovy a voliteľný predmet z učebného plánu odboru podľa záujmu poslucháča/, Didaktika 2. aprobačného predmetu /ak poslucháč študoval knihovníctvo v kombinácii – napr. s angličtinou, nemčinou a pod. /, Priebežná pedagogická prax 1. predmetu – knihovníctvo, Priebežná pedagogická prax 2. predmetu, výberové predmety z pedagogiky a pod.

Doplňujúce pedagogické štúdium sa končí záverečnou skúškou /obhajoba písomnej práce a ústna skúška zo všeobecnej a odborových didaktík/. Po absolvovaní záverečných skúšok sa vydáva poslucháčovi vysvedčenie, ktoré je dokladom o získaní pedagogickej spôsobilosti.

V ostatných dvoch rokoch túto formu štúdia absolvovalo na od-

bore knižníctvo a vedecké informácie 21 absolventov externou formou a 4 poslucháčky dennou formou. V šk. r. 1992 – 93 je v doplňujúcom pedagogickom štúdiu 12 poslucháčov – 4 v externej a 8 v dennej príprave.

Vzhľadom na skutočnosť, že poslucháčom odboru knižníctvo a vedecké informácie je poskytnutá aj možnosť tejto orientácie v štúdiu v oboch formách – dennej a externej len v tomto školskom roku, v predchádzajúcom bola totiž umožnená len absolventom odboru, ktorí pracujú v školstve, podrobná analýza prínosu, efektívnosti tejto formy bude možná až po skončení aspoň troch cyklov. Zatiaľ môžeme konštatovať veľký záujem poslucháčov aj denných o získanie pedagogickej spôsobilosti v odbore.

Medziknižničná výpožičná služba medzi Slovenskou a Českou republikou v nových podmienkach

Mgr. K. Fundárková

Slovenské a české knižnice mali v oblasti medziknižničnej výpožičnej služby vždy čulé styky a väčšinou výbornú spoluprácu. Vznikom dvoch samostatných štátov však nastali nové skutočnosti, o ktorých možno povedať, že túto spoluprácu, i keď nie podstatne, no predsa obmedzujú.

Obmedzenia pocitujeme najmä v komplikovanejšom poštovom styku a colnom vybavovaní zásielok, ako aj v zložitejšom spôsobe vzájomných úhrad. Vzrástli náklady na MVS, niektoré knižnice musia zo zásielok platiť DPH. Vďaka zdržaniu na colniciach sa predlžuje aj doba vybavovania výpožičiek – nie sú zriedkavé prípady, kedy idú zásielky MVS z jednej do druhej republiky aj mesiac. Platby /napr. za kópie/ už nemožno poukazovať zloženkami, treba ich uhrádzať z účtu na účet v XCU.

ako národné stredisko pre medzinárodnú medziknižničnú službu v SR /čl.3, ods.f/ štatútu UK/ začala rokovania s Národní knihovnou v Praze ako národným strediskom pre MVS a MMVS v ČR o tom, ako má byť v budúcnosti MVS medzi oboma štátmi organizovaná. Porada sa konala 24.3.1993 v NK Praha. Pre MVS medzi oboma štátmi sa uvažovali dva varianty:

1/ systém Benelux – MVS na doterajších žiadankách; prakticky ktorákolvek knižnica zo Slovenska sa môže obrátiť na ktorákolvek knižnicu v Čechách a opačne – teda systém, ktorým prebieha MVS doteraz;

2/ systém IFLA – MVS by sa vykonávala podľa smerníc IFLA z r. 1987 ako MMVS, na žiadankách MMVS a robili by ju knižnice, ktoré dosiaľ MMVS vykonávajú aj do ostatných štátov v zahraničí. Uk sa prikláňala k 1. variantu, NK Praha k 2. variantu.

V nadväznosti na toto rokovanie zvolala UK poradu štátnych vedeckých knižníc zo Slovenska na 24.6.1993 do Bratislavy. Na porade sa zúčastnili okrem usporiadajúcej knižnice vedúci pracovníci zo služieb a MVS z Matice slovenskej v Martine, ŠVK Košice, Prešov a Banská Bystrica, z Bratislavy to boli: Slovenská technická knižnica, Slovenská lekárska knižnica, Slovenská ekonomická knižnica, Slovenská pedagogická knižnica, Ústredná knižnica SAV a Slovenská poľnohospodárska knižnica Nitra.

Na porade sme prezentovali stanovisko, ktoré sme vopred knižniciam oznámili, že keby prišlo k MMVS medzi SR a ČR nemôžu tieto výpožičky vzhľadom na rozsah vzájomných požiadaviek sprostredkovať iba 4 knižnice, ktoré v súčasnosti vykonávajú MMVS /UK, SITK, ÚK SAV a MS Martin/ a treba teda okruh knižníc sprostredkujúcich tieto služby rozšíriť. Dohodlo sa preto, že MMVS s ČR budú vykonávať tieto knižnice: V Bratislave a v Západoslovenskom kraji: UK, SITK, ÚK SAV, SPK Bratislava a SIPK Nitra; v Stredoslovenskom kraji MS Martin a ŠVK Banská Bystrica; vo Východoslovenskom kraji ŠVK Prešov a ŠVK Košice.

ŠVK Prešov a ŠVK Košice.

V dňoch 15. a 16.9.1992 sa konalo v SVK České Budějovice 12. zasadanie komisie pre služby a 23. koordinačná porada vedúcich pracovníkov z oblasti služieb čitateľom štátnych vedeckých a technických knižníc ČR a SR. Na tejto porade odznel referát pracovníčiek odd. MVS a MMVS z NK Praha o problematike MVS a perspektívach budovania súborných katalógov. V tomto referáte predostrela NK Praha návrh na MVS medzi ČR a SR ako na MMVS, na žiadankách MMVS IFLA, pričom na letáku o MMVS už uvádzala aj poplatky za MMVS zo SR – za 1 kladne vybavenú výpožičku 100 Kč a 20 Kč za každých 5 strán kópie. Ako sprostredkujúce knižnice boli uvedené NK Praha, STK Praha, Knižovna AV ČR Praha, SVK-UK Brno a SVK Olomouc. Argumentom pre túto centralizáciu bolo, že tieto knižnice si ľahko poradia s problémami, o ktorých sme hovorili na začiatku, vzhľadom na to, že majú dlhoročné skúsenosti s MMVS. Návrh vzbudil nepriaznivú odozvu z českej strany. Argumentovalo sa tým, že narastie zaťaženosť sprostredkujúcich knižníc, narastú finančné náklady knižniciam i čitateľom, sprostredkovaním sa čas vybavenia žiadaniek neúmerne predĺži a nevýhody postihnú predovšetkým čitateľa. Preto sa dohodlo, že v MVS medzi SR a ČR zostáva doterajší systém, t. j. na základe vnútorných žiadaniek MVS. Slovenská strana sa k návrhu pridala, pretože pôvodný systém Slovensku vyhovuje najviac, tak ako to vyjadrili knižnice na spomínanej porade dňa 24.6.1993. Nevýhody tohto systému sa budú kompenzovať tým, že menšie knižnice, ktoré by mali ťažkosti s colným odbavovaním /cestovanie na colnicu atď./ sa môžu obrátiť na príslušnú väčšiu knižnicu /na úrovni ŠVK/, ktorá im výpožičku sprostredkuje. Na tomto základe sa dohodorili pracovníčky UK Bratislava s pracovníčkami SVK Olomouc, že SVK Olomouc bude sprostredkovať pre UK Bratislava xerokópie a výpožičky z Lekárskej fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, ktorá odmieta MVS na Slovensko vykonávať.

Ako v Bratislave, tak aj v Českých Budějoviciach prišli na pretras otázky neplatnosti vyhlášky o MVS č. 51/63 Zb. Konštatovalo sa, že spomínaná vyhláška, o ktorej inováciu bolo v priebehu rokov

niekoľko pokusov a z hľadiska knihovníkov sa vzhľadom na jej zastaralosť nepovažuje za platnú, z právneho hľadiska platí. Vyhlášku prevzali do svojich právnych systémov obe republiky. Uvažovalo sa s možnosťou vyhlášku zrušiť a iniciovať novú, vyplývajúcu z nových knižničných zákonov. Táto možnosť sa však zatiaľ nejaví ako reálna, pretože nové knižničné zákony ešte nie sú a v krátkom čase ani nebudú schválené. Druhá možnosť je nahradiť zrušenú vyhlášku odporúčaniami, resp. smernicami každého z národných zväzov. Protiargumentom bola menšia záväznosť odporúčania voči vyhláške. Samotnú vyhlášku však nemožno bez náhrady zrušiť, pretože v tom prípade by MVS nebola upravená nijako, čo by malo za následok živelnosť. Otázky ostali otvorené a budú zrejme predmetom ďalších rokovaní na rôznych úrovniach.

S MVS súvisí aj otázka perspektívy budovania súborných katalógov. Tu sa postupuje podľa dohody o spolupráci NK Praha a UK Bratislava v oblasti centrálnej evidencie zahraničnej literatúry. NK Praha bude do CEZL zaraďovať aj záznamy periodickej i neperiodickej literatúry vydanej na Slovensku, ktorá sa nachádza v inštitúciách ČR od r. 1994 a UK Bratislava zaraďuje do CEZL záznamy periodickej i neperiodickej literatúry, vydanej v ČR, ktorá je vlastníctvom slovenských inštitúcií od r. 1993.

Záverom možno povedať, že je snahou českých i slovenských pracovníkov knižníc v oblasti služieb čitateľom, aby naše vzájomné vzťahy rozdelením republiky a vytvorením dvoch samostatných štátov utrpeli čo najmenej a aby sa aj naďalej úspešne rozvíjali, čo je koniec-koncov v záujme čitateľov a všetkých používateľov informačných služieb.

Seminár vysokoškolských knižníc

PhDr. Daniela Gondová

Sme veľmi radi, že môžeme informovať o prvom odbornom seminári, ktorý sa uskutočnil v rámci podujatí Slovenskej asociácie knižníc. V súlade s plánom činnosti sa 12. októbra 1993 stretli v Banskej Bystrici v Univerzitetnej knižnici Univerzity M. Bela, zástupcovia 19 vysokoškolských knižníc. Program tohto seminára bol pomerne obsiahly:

- Založenie Klubu vysokoškolských knižníc,
- SAIA a vysokoškolské knižnice,
- Vplyv CASLIN na automatizáciu vysokoškolských knižníc,
- Možnosti využitia akademickej siete SANET,
- Automatizácia spracovania periodík vo vysokoškolskej knižnici,
- Rôzne.

Účastníkov seminára privítala PhDr. D. Gondová. Zdôvodnila potrebu a nutnosť existencie fóra pozostávajúceho z predstaviteľov vysokoškolských, univerzitných, resp. fakultných knižníc. V súlade s programom Slovenskej asociácie knižníc, v rámci ktorej sa činnosť Klubu bude rozvíjať, je to v prvom rade vzájomná spolupráca, spoločné riešenie spoločných problémov, podpora rozvoja knižníc, obhajovanie knižníc ako inštitúcií, ktoré patria na akademickú pôdu ako rovnocenné pracoviská s inými odbornými pracoviskami, aktívny podiel na procese tvorby právnych dokumentov /v súčasnosti vysokoškolský zákon/, kontakty so zahraničnými partnerskými organizáciami a pod. Stretnutie sa uskutočnilo na základe "prieskumu" záujmu o spoluprácu. List s prieskumovým dotazníkom bol zaslaný do 30 knižníc, 22 knižníc odpovedalo pozitívne, z toho 17 knižníc má záujem spolupracovať ako člen klubu, 5 ako pozorovateľ. /Knižniciam, ktoré nie sú členmi SAK sa nebude, z prostriedkov SAK, prispievať na úhradu nákladov spojených s podujatiami klubu./

Účastníci stretnutia zvolili predsedníctvo klubu v zložení:

PhDr. Daniela Gondová, ÚK FF UK, Bratislava,

Ing. Silvia Stasselová, ÚK a ŠIS Stavebná fakulta STU, Bratislava,

PhDr. Darina Kožuchová, UK UPJŠ, Košice,

PhDr. Valéria Krokavcová, UK TU, Košice,

Mgr. Danica Hullová, UK UMB, Banská Bystrica.

Predsedníctvo je volené na 2-ročné funkčné obdobie.

Vzhľadom na to, že zo strany účastníkov boli pripomienky k názvu fóra – Klub vysokoškolských knižníc – predsedníctvo dostalo prvú úlohu, a to dohodnúť sa na inom, vhodnejšom názve a súčasne oficiálne informovať predstavenstvo SAK o vzniku tohto zoskupenia.

Na seminári sme mali možnosť privítať vzácných hostí, p. riaditeľa SAIA Dr. Davida P. Daniela a jeho kolegyné, p. Marcelu Grošekovú a p. Katarínu Janíkovú. Predstavitelia SAIA zoznámili účastníkov s hlavnými cieľmi SAIA, s novými aktivitami a najmä so snahou urýchliť agendu objednávanía a zvýšiť relevantnosť dovážanej literatúry pre akademické knižnice.1/ Pani Grošeková informovala o termínoch výstav nových kníh a o možnostiach ich získania.

Ing. Ľubomír Mikuláš zo Slovenskej národnej knižnice – Matice slovenskej v Martine zoznámil účastníkov so stavom riešenia projektu CASLIN, stručne predstavil izraelský knižničný systém Aleph a informoval o perspektívnej možnosti, po zavedení systému, využívať OPAC.

Na predchádzajúce vystúpenie nadviazal Ing. Marián Vaňo, zo Slovenskej technickej knižnice v Bratislave, ktorý zhodnotil možnosti využívania siete INTERNET, resp. SANET zo strany univerzitných 2/ knižníc.

Doc. Ing. Štefan Kimlička, CSc. a Ing. Oleg Cvik, z Katedry knihovníctva a vedeckých informácií FF UK Bratislava, autori softveru PEFOLI, predviedli účastníkom tento systém. Uvedený systém komplexne rieši problematiku evidencie a spracovania periodík. Jeho vývoj bol sponzorovaný firmou EBCSO. Podľa prísľubu firmy EBCSO, kaž-

dá knižnica, ktorá si u nich objedná periodiká, dostane tento systém bezplatne.

Veríme, že sme položili životaschopný základný kameň a stretnutia predstaviteľov univerzitných, vysokoškolských, fakultných alebo jasne a stručne – akademických knižníc 3/ – budú pokračovať. Účastníci stretnutia sa dohodli predbežne na dvoch stretnutiach v roku 1994.

Pozn. redakcie: 1 - 3 Podľa Slov. knihov. terminológie, MS 1965, je použitý pojem akademické knižnice ne-
správny, mal byť vysokoškolské knižnice. Vzhľadom na reštrukturalizáciu vysokých škôl a ich diferenciaciu, najmä
na univerzity a vysoké školy, treba zrejme hľadať spoločný pojem pre knižnice univerzít a ostatných vysokých
škôl.

Seminár v Stuttgarte na tému “Vnútroknižničná komunikácia”

Mgr. Viola Partlová

V dňoch od 9.8.1993 do 21.8.1993 som sa zúčastnila študijného pobytu s medzinárodnou účasťou v Stuttgarte. Dvojtýždňový pobyt sa skladal z dvoch častí. Prvý týždeň bol venovaný prednáškam k téme Vnútroknižničná komunikácia a druhý týždeň sme navštívili knižnice vo Frankfurte nad Mohanom, Reutlingene a Marbachu. Okrem toho bol pobyt doplnený návštevou Filmového múzea vo Frankfurte, Schillerovho múzea v Marbachu/Neckare a Gutenbergovho múzea v Mainzi.

Medzinárodný seminár bol organizovaný pre knihovníkov štátnych a vedeckých knižníc z krajín východnej Európy /Rusko, Litva, Ukrajina, Poľsko, Slovensko, Česká republika, Maďarsko, Bulharsko, Rumunsko, Albánsko. Prítomní boli aj zástupcovia zo Španielska/ a zakladateľov nemeckých čítární pri knižniciach. Hlavnými organizátormi boli Deutsches Bibliotheksinstitut a Goetheho Institut z Berlína. Účastníci seminára mali väčšinou priamy vzťah k fondom nemeckých kníh. Buď boli zakladateľmi nemeckých čítární pri knižniciach /pri ŠVK v Košiciach, pri Mestskej verejnej knižnici vo Wroclave, pri Akadémii vied na Ukrajine, pri Vedeckej knižnici Akadémie vied v Rusku, pri Belinského knižnici v Jekaterinburgu, pri Univerzitnej kniž-

nici v Tirane/, alebo zakladateľmi nemeckých knižníc /pri filologickej fakulte v Cluj Napoce v Rumunsku, v Torune v Poľsku/, alebo knihovníci pracujúci v oblasti medzinárodnej výmeny /SAV Bratislava, BAV Varna, Univerzitná knižnica v Bukurešti/. Nemálo účastníkov seminára boli vedúci alebo riaditelia takých knižníc, kde nemecká literatúra je vo fonde zastúpená vo veľkom počte. Čestnými hosťami a zároveň prednášajúcimi boli pracovníci nemeckých knižníc a nadácií a knihovníci z anglickej Dorset County Library a americkej Stanford University Library.

Ako som už na začiatku spomenula, ústrednou témou bola Vnútroknižničná komunikácia, týkajúca sa štyroch podtém: – formy komunikácie v knižnici, spolupráca s inštitúciami, zastúpenie nemeckých publikácií vo fondoch, informácie o prírastkoch, doplňovanie a výmena. Na dané témy sme si vypočuli rad referátov hostí i samotných účastníkov, boli nastolené mnohé problémy týkajúce sa prístupu ku knižničnému fondu, spolupráce s čitateľmi a budovania fondu zahraničnej literatúry. Dominujúcimi ťažkosťami takmer každej knižnice sú financie, čo sa odzrkadľuje pri budovaní knižničného fondu, a preto prikladajú knižnice nemalý význam darom, či už knižným alebo časopiseckým.

Z dôvodu prenikania nemeckej literatúry do krajín východnej Európy a šírenia jej kultúry medzi ľuďmi sa rozhodol Goetheho inštitút v Berlíne založiť nemecké čítarne pri verejných vedeckých knižniciach a starať sa o ich priebežné doplňovanie. Ako príklad na Slovensku môžem uviesť nemeckú čítareň pri ŠVK v Košiciach slávnostne otvorenú v máji tohto roku.

Zaujímavou súčasťou študijného pobytu boli návštevy knižníc. V Stuttgarte sme navštívili Univerzitnú knižnicu v Hohenheime, Mestskú knižnicu a Wittembergskú krajskú knižnicu /Württembergische Landesbibliothek/. Z menovaných knižníc ma najviac zaujala posledná Württembergische Landesbibliothek, ktorá plní zároveň funkciu okresnej knižnice Stuttgartu a Tübingenu. So svojimi 2,3 miliónmi zväzkami kníh, 18 342 titulmi časopisov a novín a 72 546 kartami, mapami a pohľadnicami patrí k najväčším knižniciam v Nemecku. Jej pýchou je

fond 14 218 rukopisov a 6 852 inkunábulí, starých vzácných tlačí a biblických zbierok, medzi ktorými dominuje Gutenbergova biblia z roku 1454. Vznik knižnice sa datuje od roku 1765, kedy bola založená vojvodom Karlom Eugénom z Wittenbergu ako verejná knižnica. Ako jedna zo siedmich knižníc začala už v roku 1956 budovať centrálny katalóg pre oblasť Baden-Württemberg, ktorý v súčasnosti obsahuje záznamy o 29 miliónoch zväzkov z 93 knižníc.

Ďalšou knižnicou, ktorá ma zaujala najmä svojím architektonickým riešením a ktorú považujú aj nemeckí odborníci za jednu z najkrajších v Nemecku, je Mestská knižnica v Reutlingene. Patrí medzi nové knižnice, postavená bola v roku 1985. Je trojposchodová a optickú voľnosť a priestrannosť spôsobujú veľkoplošné okná tiahnuce sa cez všetky poschodia bez prerušenia. Dojem priestrannosti umocňuje vnútorné dispozičné riešenie s voľným stredom na spôsob átria, keď fondy knižnice sú umiestnené po jej obvode bezbariérovým spôsobom. Fondy, ktoré sú prístupné čitateľom, katalógy, oddychové miesta a kútiky určené pre budovanie literatúry, sú navzájom prepojené, takže tu nie je možné nájsť ani jedny dvere, až na kancelárie zamestnancov, ktoré sú umiestnené na poslednom poschodí.

Túto knižnicu, ako aj mnohé iné zariaďoval a priebežne dopĺňa publikáciami a iným knižničným materiálom nemecký hospodársky podnik EKZ v Reutlingene /Einkaufszentrale, nákupné stredisko/. Je jediný svojho druhu a jej význam spočíva v tom, že úzko spolupracuje so všetkými typmi knižníc. Zamestnáva 380 pracovníkov z radu knihovníkov, kníhkupcov, organizátorov, architektov, dizajnérov a programátorov. Úzko medzi sebou spolupracujú a starajú sa o komplexné vybavenie knižníc počnúc návrhom na zariadenie až po dodanie nábytku, regálov a počítačov. Nakupujú všetky publikácie vydané na knižnom trhu. Starajú sa o ich ochranu tým, že ich balia do ochranných fólií a knihy, ktoré sú lepené, spätne viažu. Takto pripravenú knihu spolu s vypracovaným katalogizačným lístkom a bibliografickým popisom ponúkajú knižniciam na odkúpenie. Okrem toho vyrábajú propagačný materiál, štítky, držiaky na knihy, záložky, upomienkové predmety a iné

kancelárske potreby.

Posledné dni študijného pobytu sme strávili vo Frankfurte, kde sme navštívili Die deutsche Bibliothek, ktorá po zjednotení Nemecka začala v roku 1990 spolupracovať s Deutsche Bücherei v Lipsku a v súčasnosti spolu s Deutsches Musikarchiv v Berlíne tvoria spolkovú organizáciu Die deutsche Bibliothek.

Súčasťou programu bola aj návšteva Stadt- und Universitätsbibliothek a firmy Swets and Zeitlinger, prostredníctvom ktorej je možné si objednať a nakupovať časopisy.

Zaujímavým ukončením týždňa bola už spomínaná prehliadka Gutenbergovho Múzea a nadácie Stiftung Lesen v Mainzi.

Stiftung Lesen bola založená v roku 1988 ako nadácia na podporu čítania. V súčasnosti pracuje pod patronátom spolkového kancelára Dr. Richarda von Weizsäckera. Združuje 44 veľkých inštitúcií, spolkov, vydavateľstiev a osobností z kultúry, umenia, hospodárstva, ktorí sa pričínajú o rozvoj a podporu kultúry reči a čítania vo všetkých vrstvách obyvateľstva. Pre svoje ciele majú vypracované projekty, ktoré sa týkajú nielen výchovy a vzdelávania mládeže a dospelých, ale zahŕňajú aj prostriedky, prostredníctvom, ktorých sa tieto projekty realizujú. Nemalý význam prikladajú seminárom, konferenciám, spolupráci s ostatnými nadáciami a predovšetkým spolupráci s televíziou a rozhlasom. Súčasťou ich programu sú aj malé výstavy, týždne knihy, zakladanie čitateľských spolkov a výchova detí už od predškolského veku.

Na záver by som chcela venovať pár slov našej hostiteľskej inštitúcii Deutsche Bibliotheksinstitut /DBI/. Bola založená v roku 1978, v rokoch, kedy silne administratívne a organizačne vybudované nemecké knihovníctvo pocítilo potrebu vybudovať odborné centrum, ktoré by koordinovalo prácu a úlohu knižníc. DBI tak vzniklo spojením dvoch inštitúcií, pracoviska pre knihovníctvo a pracoviska pre knižničnú techniku. Začiatkom roka 1990 sa DBI začalo orientovať na bývalé východné Nemecko a spolu s centrálnym inštitútom pre knihovníctvo a metódickým centrom pre vedecké knižnice vypracovalo nové úlohy rozšire-

nia DBI o nové inštitúcie. Najvyšším orgánom DBI je Kuratórium zastúpené 15 členmi spolkových krajín, nemeckým výskumným spoločenstvom /Deutsche Forschungsgemeinschaft/ a nemeckým zväzom knihovníkov. Kuratórium uzákoňuje základné smery a úlohy inštitútu, podieľa sa na vypracovaní pracovného a vývojového programu ako aj finančného plánu. Na úrovni medzinárodného knihovníctva koordinuje projekty Európskeho spoločenstva a sprostredkúva kontakty medzi osobami a inštitúciami, v poslednom čase predovšetkým v krajinách východnej Európy.

Dvojtýždňový pobyt v Nemecku bol veľkým prínosom pre všetkých účastníkov. Vďaka pani Simon a pani Bronsch sme videli veľa knižníc, oboznámili sme sa s organizáciou a prácou v knižniciach, nazbierali sme veľa poznatkov a skúseností a nadviazali mnohé pracovné kontakty.

SLOVENSKÁ ASOCIÁCIA KNIŽNÍC

BULLETIN

VYDAVATEL: Slovenská asociácia knižníc
Sekretariát: Gondova 2, 818 01 Bratislava

Zodpovedný redaktor: Ing. Ján Kurák

Hlavný redaktor: Ing. Jozef Hajdušek

Redakčná rada: PhDr. Ludmila Čelková, PhDr. Marta Čomajová,
Mgr. Kamila Fircáková, Mgr. Oľga Kaliská,
PhDr. Darina Krausová, Mgr. Eva Kundrátová,
Mgr. Mária Mlynáriková, Ing. Anastázia
Zajacová

Miesto a rok vydania: Bratislava 1993

Náklad: 150 výtlačkov

Tlač: Univerzitná knižnica v Bratislave

Periodicita: štvrt'ročná

Pre internú potrebu SAK